Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922-05-19, iš Miuncheno – į Berlyną

Šiandie išsiunčiau tau vieną laišką, paskui klajojau[...]

Šiandie išsiunčiau tau vieną laišką, paskui klajojau po gatves, po plaukiančias minias, užsimiršęs, nuliūdęs, galvą nuleidęs, kažkokius nesuprantamus žodžius kartodamas. O dabar vėlyva naktis, ir aš dar nemiegu, ir nežinau[,] ar miegosiu šią naktį. O, taip, sutikt rytojų apsvaigusia galva ir virpančia širdimi, ir drebančiomis blakstienomis ryto spindulius pasveikint! O, taip mintyse prasiblaškyti ištisą naktį, kad rytojus būtų dar liūdnesnis, kad gatvės ir granitas dar labiau suptųs liūliuotųs aplinkui! Ir tuomet kaip Viešpačių Viešpačiui slenkti ir kvatotis, kol širdis dar plasta krūtinėj!

Šiandie aš neverkiau ir dabar neverkiu – nenoriu – tebūnie skaudu. Aš noriu blaiviomis akimis matyti, kaip bokštai griūva, kaip iš bokšto viršūnės iškišęs kažkas juodą galvą kvatojas[:] – Tai supkis – trauk velniai! [1]

Mano kambario sienos tik retkarčiais tedreba, net mažiau, negu mano rankos. Bet aš prisiglaudžiu prie sienos ir man rodos, kad žemė svyruoja. Ir kažkas supa, supa… O, kad užmigti taip prisiglaudus prie sienos! Ir rytoj, ir poryt nepabusti! Kad pabusti tik tuomet, kai ateis žinia, kad tu man gerą žodį pasakyti nori, kad tu nori į mano širdį pažvelgti! O gal ir tuomet nepabusti, gal tik sapną regėti ir juo gyventi?..

Taip pamažu laikas slenka. Ir aš dar negaliu užmigti. Kažkodel rankos taip dreba. Aš žinau, jeigu šiandie aš išgirstau iš tavęs gerą žodelį, aš taip ramiai ramiai užmigtau, gal rytoj ir liūdnas nebūtau. Bet rytoj iš tavęs aš jokio laiškelio negausiu – tu neparašysi, ir kada aš gausiu, ir kokį – ar aš žinau!.. Gerai, kad galva sukas ir kad mintys tokios neaiškios. Ir šiandie aš nieko nesuprantu. Tarytum aš būtau nuteistas, pasmerktas, paniekintas, ir pats nežinau, nei kaip, nei už ką. Ir už ką aš turiu atleidimo prašyt, ką aš blogo esu padaręs?.. Aš nežinau, o tiktai jaučiu, kad kažkam turiu melstis, kažko ko turiu prašyti. Ir man rodos, kad žemė vis tiktai supas… [2]

– – – – – – – – – –

Penktadienis.

Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva.

– Užmiršo pasaulio Kūrėjas, kad žemėj ne viskas nuodai!

Kad yra dar kažkur toli

Neregimos liepsnos,

Kur užburia širdį ir alkį marina,

Ir dūšią nugirdo sparnais!

Paimk – nusidangink pasaulin

Per dievo stabus,

Kur gęsta šaltiniai, kur laimė, gyvybė, mirtis –

Iš amžių per amžius gyvybė viena!

Per dievo stabus

Prisiglausk prie šaltų akmenų

Ir amžinu žvilgsniu pažvelk,

Kaip miršta gyvybėj mirtis!

Neregimos liepsnos,

Be gėlos, be skausmo žaizdų

Paims – užliūliuos, užmyluos

Neregių amžinoj kaitrumoj.

Ir būsi palaiminta,

Ir karalienė per amžius[,]

Kur dega neregimos liepsnos

Ir myli mirties spinduliuos!

Toksai tavo kelias,

Nedalios klajūne,

Kur amžinos duonos ieškojai,

Kur amžiną liepsną radai!

Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva.

– Užmiršo pasaulio Kūrėjas, kad žemėj – ne viskas nuodai! [3]

– – – – – – – – – – – – – – – –

KOMENTARAI

[1] Parafrazė iš rusų poeto Fiodoro Sologubo eilėraščio „Velnio sūpuoklės“: „Viršuj pušies sakuotos / Kvatojas melsvusai: / – Insisukei in luotą – / Tai supkies – trauk velniai! // Unksmėj pušies gauruotos / Tik žviegia sūkuriai: / – Insisukei in luotą – / Tai supkies – trauk velniai!“ (iš rusų kalbos vertė Balys Sruoga, žr. in: *BSR, t. 5I: Poezijos vertimai*, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Rimas Žilinskas, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 86–87).

[2] „Kartą Balys buvo aplankęs mane Berlyne, bet vis aplink buvo žmonių, negalėjom vieni pabūti – buvo labai liūdna… Trukdė prikibęs mano labai tolimas giminaitis „Dziutas“ Bilevičius, vos juo nusikračiau…“ (Vandos Sruogienės pastaba).

[3] Balio Sruogos eilėraščio be pavadinimo „[Nesuteptas ratas šešėlių ties mano galva]“, neįėjusio į rinkinius, ankstyvas variantas; vėliausią redakciją ir teksto istoriją žr. in: *BSR, t. 1: Poezija*, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996, p. 280, 798.